

FORÆLDREMYNDIGHED FOR ULEDSAGEDE BØRN OG UNGE

– en håndbog til frivillige

INDHOLD

Side	5	Forord
Side	6	Introduktion
Side	7	Om projektet
Side	9	Uledsagede børn og unge i Danmark
Side	10	Ophold i Danmark
Side	12	Midlertidig forældremyndighed
Side	13	Rammer for frivillige forældremyndighedsindehavere
Side	14	Hvem kan blive forældremyndighedsindehaver
Side	14	Indstilling og udpegning
Side	15	Forældremyndighedens ophør
Side	16	Fra repræsentant til forældremyndighedsindehaver
Side	18	Det handler om at skabe ro Interview med Trine Toldam, Statsforvaltningen
Side	23	Frivillige som forældremyndighedsindehavere
Side	25	Næsten som at have forældre Interview med Jette og Carl, frivillige i Røde Kors
Side	30	Godt at vide som frivillig
Side	32	En skulder at læne sig op ad Interview med Kurt Wahl, frivillig i Røde Kors
Side	36	Samarbejde med kommunen og andre aktører
Side	37	Modtagelse i kommunerne
Side	40	Bolig og støtte
Side	40	Fortaler for det uledsagede barn
Side	41	Den uledsagede unge bliver 18 år
Side	42	Frivillig og altafgørende Interview med Bent Hansen, Roskilde Kommune
Side	46	Eftersøgning af slægtninge
Side	48	Modtagelse af Benny Andersens Børnepris 2013
Side	49	Syv principper for Røde Kors

Foto: Camilla Schiøler

DIN INDSATS ER VIGTIG

Hvert år flygter børn og unge til Danmark. Mange kommer alene uden deres forældre.

I Røde Kors møder vi disse børn og unge allerede i asylsystemet, og vi følger dem i deres tilværelser, når de kommer til kommunerne. Vi ved, at de ofte bærer på voldsomme oplevelser – fra hjemlandet eller fra flugten.

På tærsklen til en ny tilværelse i Danmark mangler de omsorgspersoner, netværk og ikke mindst voksne, der vil tale deres sag og hjælpe dem videre i det danske samfund. Derfor bistår Røde Kors både kommunerne og Statsforvaltningen med at finde egnede og uafhængige forældremyndighedsindehavere. Der er tale om frivillige, som på grundlag af Røde Kors' princip om medmenneskelighed alene handler ud fra de uledsagede børns interesser og behov.

Vi ser ofte, hvordan støtten fra frivillige bliver et godt afsæt til etableringen af livet i Danmark. Frivillige mindsker risikoen for ensomhed og isolation, og de sikrer i samarbejde med kommuner og opholdssteder, at uledsagede børn får den helt nødvendige omsorg.

Som frivillig forældremyndighedsindehaver gør du en uvurderlig forskel for et ungt menneske, og med opgaven følger et særligt ansvar. Vi er derfor stolte over din indsats.

Anders Ladekarl
Generalsekretær for Røde Kors

INTRODUKTION

Denne håndbog handler om en helt særlig gruppe flygtninge: de uledsagede børn, som er alene i Danmark uden forældre eller andre, der er trådt i forældrenes sted. Disse børn har hver især ret til en forældremyndighedsindehaver, der kan varetage deres interesser og sørge for, at der drages den nødvendige omsorg for dem.

Formålet med håndbogen er at give en introduktion til forældremyndighed over uledsagede børn samt at videreformidle den viden og de gode erfaringer, som er indsamlet af Røde Kors gennem et udviklingsprojekt om forældremyndighed. Det er håbet, at håndbogen vil udgøre en inspirationskilde og være en løbende reference i det videre samarbejde mellem frivillige forældremyndighedsindehavere og de andre aktører, der er involverede i de uledsagede børns liv i Danmark.

Gennem tekst og interviews fortælles om, hvad rollen indebærer for frivillige og om deres samarbejde med kommuner, opholdssteder og andre. Der gives undervejs konkrete eksempler på den særlige betydning, som den frivillige indsats har indenfor dette område.

Håndbogen henvender sig hovedsageligt til nuværende og kommende frivillige forældremyndighedsindehavere, men kan med fordel læses af professionelle og praktikere, som har berøring med uledsagede børn og deres forældremyndighedsindehavere; sagsbehandlere, pædagoger, lærere, sundhedspersonale og andre. Håndbogen kan bruges til opslag, men det anbefales, at den læses igennem.

OM PROJEKTET

Projektet startede op i sommeren 2011 efter en periode, hvor flere uledsagede børn indrejste i Danmark end tidligere. Dermed blev behovet for en større, mere systematiseret og kvalificeret indsats indenfor forældremyndighed tydeligere. Styrkelse af rekrutteringen, vejledningen og netværksmulighederne for frivillige forældremyndighedsindehavere har været central i arbejdet med projektet, og resultaterne kunne ikke være nået foruden de gode samarbejder mellem Røde Kors, Statsforvaltningen samt de mange kommuner og engagerede frivillige, som har haft berøring med projektet.

Projektet har fra start været fulgt af en styregruppe sammensat af Marian Lyng Møller fra Social-, Børne- og Integrationsministeriet, Birger Mortensen fra Kommunernes Landsforening, Karin Kliem Dahlgård fra Ankestyrelsens Familieretsafdeling og Trine Toldam fra Statsforvaltningen. Fra Røde Kors har Karen-Inger Thorsen og siden Janne Gry Poulsen deltaget i styregruppen med overordnet ledelse, og Ida Gustafsen har deltaget som frivillig i Røde Kors.

Styregruppen har inspireret, støttet og været med til at sikre fremdrift undervejs i projektet. Derudover har styregruppen medvirket til at skabe de nødvendige afklaringer om forældremyndighedsindehavere samt andre aktørers rolle og ansvar.

Udviklingen af Røde Kors' aktiviteter indenfor forældremyndighed har siden 2011 og frem til 2014 været støttet af Social-, Børne- og Integrationsministeriet.

Niels Svankjær Christiansen, Røde Kors

ULEDSAGEDE BØRN OG UNGE I DANMARK

Der kommer hvert år asylansøgende børn alene til Danmark uden forældre eller andre nære slægtninge, som kan træde i forældrenes sted. Der er oftest tale om unge drenge i alderen 15-17 år. Yngre uledsagede børn og piger ses ikke helt så ofte, men forekommer dog.

I asylsystemet kaldes de uledsagede mindreårige asylansøgere. I denne håndbog kaldes de for enkeltheds skyld blot uledsagede børn. Da de fleste er i ungdomsårene ved ankomsten til Danmark bruges også betegnelsen uledsagede unge, hvor det er relevant.

Der er tale om børn, som kommer til Danmark fra forskellige lande. I de seneste år er de fleste kommet fra Afghanistan, Irak, Iran, Somalia og Syrien. Det er ofte børn, som direkte eller indirekte har oplevet krig, konflikt og forfølgelse. Opbruddet fra hjemlandet og at være adskilt fra forældre og anden nær familie er fælles for de uledsagede børn.

Hvert enkelt barn har en særlig baggrund for flugt fra hjemlandet, og der er oftest tale om en kompleks blanding af omstændigheder, der har ledt frem til en beslutning om at flygte. Generelt kan der siges at være tale om børn, som har været i en situation, hvor de trods deres unge alder har skullet tage vare på sig selv i en kortere eller længere periode under flugten til Danmark – og nogle gange også forinden da. Men uanset baggrund og motiv til flugt må uledsagede børn anses som en særligt sårbar gruppe med væsentlige behov for omsorg og støtte.

Ophold i Danmark

Det er de danske udlændingemyndigheder, der vurderer ansøgninger om asyl i Danmark og herudfra beslutter, om der kan gives opholdstilladelse. Når et uledsaget barn søger asyl udpeger Statsforvaltningen en personlig repræsentant, som er garant for det enkelte barns rettigheder og trivsel under asylfasen. Repræsentanter er frivillige eller i nogle tilfælde ansatte i Røde Kors afhængigt af opgavens karakter eller særlige omstændigheder.

Hvis der gives opholdstilladelse i Danmark, flytter barnet indenfor kort tid fra et børnecenter til en kommune og forlader det kendte netværk fra

den periode, hvor der blev søgt om asyl. Der skal nu udpeges en midlertidig forældremyndighedsindehaver i stedet for repræsentanten. Den frivillige personlige repræsentant udpeges så vidt muligt som forældre-myndighedsindehaver for at sikre kontinuiteten for det uledsagede barn.

At få opholdstilladelse og begynde etableringen af sit liv i Danmark kan være forbundet med udfordringer for uledsagede børn. Uanset oprindelse adskiller hverdagslivet sig tit fra livet i hjemlandet – blandt andet i forhold til omgangsformer, sprog, uddannelse og arbejde, og mange uledsagede børn mangler socialt netværk og hjælp til at bringe kompetencer og potentialer i spil for eksempelvis at kunne gennemføre en uddannelse.

De uledsagede børn har behov for støtte fra engagerede voksne professionelle i kommuner og på opholdssteder. Frivillige spiller en ligeså vigtig rolle ved på en engageret og medmenneskelig måde at varetage den midlertidige forældremyndighed over dem. Herigennem kan frivillige hjælpe de uledsagede børn til en god overgang til et bæredygtigt, selvstændigt voksenliv og en meningsfuld tilværelse i Danmark.

FAKTA:

Du kan læse mere om reglerne for opholdstilladelse på hjemmesiden www.nyidanmark.dk og om kommunernes modtagelse i Social-, Børne- og Integrationsministeriets publikation "Den gode modtagelse af uledsagede mindreårige i kommunerne", som kan findes på www.sm.dk

**MIDLERTIDIG
FORÆLDREMYNDIGHED**

Ligesom for andre børn i Danmark, hvis forældre er fraværende eller på anden vis ude af stand til at varetage forældremyndigheden, skal der for uledsagede børn, der får opholdstilladelse her i landet, udpeges en person med midlertidig forældremyndighed.

En person, der udpeges til forældremyndighedsindehaver, har til ansvar at varetage et uledsaget barns tarv og rettigheder. Forældremyndighedsindehaveren skal således sikre, at der drages den fornødne omsorg, og at alle beslutninger bliver truffet med udgangspunkt i barnets bedste. Det er forældremyndighedsindehaverens ansvar omhyggeligt at informere og lytte til barnet og på bedste vis at inddrage barnet, når væsentlige beslutninger skal træffes. I dialogen med barnet skal forældremyndighedsindehaveren tage udgangspunkt i barnets alder og modenhed.

Som forældremyndighedsindehaver baserer man udelukkende sine handlinger på hensynet til det uledsagede barns trivsel og sikkerhed. Forældremyndighedsindehaveren skal samarbejde herom med de involverede myndigheder og andre aktører som for eksempel et opholdssted eller institution, og forældremyndighedsindehaveren kan i den forbindelse repræsentere barnet, bede om aktindsigt og klage over afgørelser truffet af myndigheder.

Som forældremyndighedsindehaver er man værge, hvilket vil sige, at man har ansvaret for barnets eventuelle indtægter og formue. Man skal sørge for, at indtægter og formue anvendes til gavn for barnet.

Rammer for frivillige forældremyndighedsindehavere

At have forældremyndighed som frivillig i Røde Kors indebærer, at man kan og vil udfylde sin rolle ved aktivt at involvere sig i alle væsentlige spørgsmål vedrørende barnet. Ved at påtage sig forældremyndighed tilbyder man som frivillig en social og en medmenneskelig støtte og man bør som udgangspunkt være indstillet på et jævnligt samvær. Det er gennem det løbende samvær og relationen til det enkelte barn, at den frivillige forældremyndighedsindehaver får mulighed for at vurdere, hvad de bedste fremadrettede løsninger bør være for barnet.

Gennem dialog med både den uledsagede selv og andre involve-

rede sørger den frivillige for, at der drages den nødvendige omsorg for barnet. Derfor deltager man som forældremyndighedsindehaver efter behov i relevante møder med offentlige myndigheder – som oftest den uledsagedes opholdskommune – eller med et eventuelt opholdssted eller skole.

For at undgå at der opstår nogen interessekonflikt, bør en forældre-myndighedsindehaver altid findes blandt personer, der står i en uvildig position i forhold til barnet. Det indebærer som udgangspunkt, at vedkommende skal være uafhængig af et eventuelt opholdssted og myndigheder med sagsansvar for barnet.

Hvem kan blive forældremyndighedsindehaver?

Når Røde Kors er behjælpelig med at finde egnede personer til at påtage sig forældremyndighed over uledsagede børn, lægger vi vægt på, at den frivillige:

- Er motiveret for at gøre en medmenneskelig indsats i tråd med Røde Kors-bevægelsens humanitære grundlag og principper
- Er indstillet på at varetage det ansvar, som følger af forældremyndigheden og på den baggrund indgå i dialog og samarbejde med relevante aktører om barnets bedste. Den frivillige skal være uafhængig af et eventuelt opholdssted og myndigheder med sagsansvar for barnet
- Har tid til og er motiveret for regelmæssigt at mødes med barnet. Det er vigtigt at kunne lytte, vise accept og forståelse for barnet. Man skal altid sørge for at overholde sine aftaler med barnet eller melde afbud, hvis det bliver nødvendigt.
- Er robust og oplever sig rustet til opgaven. Det er en fordel, at den frivillige kan gøre brug af egen uddannelse eller livserfaring.

Indstilling og udpegning

Det er Statsforvaltningen, der træffer afgørelse om, hvem der udpeges som midlertidig forældremyndighedsindehaver. Det sker efter indstilling fra Røde Kors eller fra den kommune, hvor det uledsagede barn bor. Røde Kors bistår Statsforvaltningen og kommunerne med at finde egnede frivillige personer.

Hvis repræsentanten har mulighed for at påtage sig forældremyndigheden, udpeges vedkommende så vidt muligt for at bevare relationen og skabe kontinuitet for barnet. Hvis repræsentanten ikke har mulighed for at fortsætte, skal der findes en anden person. Det kan f.eks. være, hvis der bliver for lang afstand og meget transporttid mellem den frivillige repræsentant og det uledsagede barn.

Det er vigtigt, at en kommende frivillig forældremyndighedsindehaver og barnet har mødt hinanden en eller flere gange før en indstilling til Statsforvaltningen. Der bør under hensyntagen til det uledsagedes barns alder og modenhed indhentes et samtykke fra den uledsagede selv til selve indstillingen.

Det er også vigtigt, at samtykket afgives til en person, som barnet har tillid til. Det giver mulighed for, at spørgsmålet kan tales godt igennem med andre voksne forinden indstillingen. Samtykket kan indhentes af sagsbehandleren i kommunen eller eventuelt personale på et opholdssted. Sagsbehandleren og personale på et opholdssted bør ligeledes være behjælpelige med at skabe en god og tryk ramme for de første møder mellem det uledsagede barn og den frivillige.

For den frivillige skal der indhentes straffe- og børneattest hos Kriminalregisteret forinden en indstilling til Statsforvaltningen.

Når Statsforvaltningen har udpeget en forældremyndighedsindehaver, ophører repræsentantens rolle for barnet automatisk.

Forældremyndighedens ophør

Forældremyndigheden betegnes som midlertidig, men i langt de fleste tilfælde vil der være tale om et engagement, der varer frem til, at den uledsagede selv bliver myndig ved det 18. år.

Forældremyndigheden bortfalder, hvis forældrene indrejser i landet eller på anden måde bliver i stand til at udøve myndigheden over deres barn. Forældremyndigheden bortfalder ligeledes, hvis den uledsagede indgår ægteskab og derved selv bliver myndig.

Når en uledsaget ung fylder 18 år, ophører forældremyndigheden automatisk, da den unge selv bliver myndig. Det er vigtigt, at forældremyndighedsindehaveren på dette tidspunkt orienterer den unge om forældremyndighedens ophør.

En afgørelse om forældremyndighed kan ændres, hvis Statsforvaltningen vurderer, at det er bedst for barnet. Det kræver, at en anden person kan udpeges som forældremyndighedsindehaver.

FRA REPRÆSENTANT TIL FORÆLDREMYNDIGHEDSINDEHAVER

Indtil der er fundet og udpeget en midlertidig forældremyndighedsindehaver, fortsætter repræsentanten fra asylfasen. Hvis en anden end repræsentanten udpeges som forældremyndighedsindehaver, er det væsentligt, at der mellem repræsentanten og forældremyndighedsindehaveren foregår en dialog om barnet og eventuelle særlige behov, som den kommende frivillige bør være opmærksom på. Repræsentanten bør i den forbindelse på forhånd overveje at inddrage den uledsagede selv og få et samtykke i forhold til, hvilke oplysninger, der videregives. Røde Kors kan være behjælpelig med at etablere kontakten i overgangen mellem repræsentant til forældremyndighedsindehaver.

DET HANDLER OM AT SKABE RO

Interview med Trine Toldam, specialkonsulent i Statsforvaltningen Sjælland, afdelingskontoret i Ringsted.

Hvordan vil du beskrive Statsforvaltningens rolle i forbindelse med udpegningen af midlertidige forældremyndighedsindehavere?

"Statsforvaltningen har det overordnede ansvar for, at alle børn og unge i Danmark har en forældremyndighedsindehaver. Det er samtidig os, der udpeger de midlertidige forældremyndighedsindehavere. Vi er dog afhængige af hjælp fra aktørerne 'ude i marken' for at opfylde denne opgave."

Hvorfor er det vigtigt, at nogen varetager rollen som forældremyndighedsindehaver?

"Forældreansvarsloven siger, at alle børn og unge skal have en forældremyndighedsindehaver, fordi det er vigtigt, at der er en voksen, der kan træffe beslutninger omkring barnet og sammen med barnet, når det bliver ældre. De kan jo ikke beslutte alting på egen hånd, men skal have hjælp af en voksen, som på et overordnet plan kan sikre, at barnet har det godt. I disse sager er behovet for støtte om muligt endnu større, da de uledsagede flygtninge jo ikke taler sproget og måske ikke helt forstår kulturen."

Hvordan vil du beskrive den midlertidige forældremyndighedsindehavers rolle?

"Det handler jo om at skabe noget ro i børnenes tilværelser – men jeg vil gerne starte med at tage fat i 'midlertidig'-delen. Disse unges forældre er af forskellige årsager forhindrede i at kunne træffe beslutninger omkring deres børn, og derfor er vi nødt til at finde en anden, som i forældrenes

fravær kan træde til. Men i det øjeblik, forældrene igen kan varetage forældremyndigheden, så bortfalder den midlertidige forældremyndighed øjeblikkeligt – uden videre.”

”Medmindre dette sker, så har forældremyndighedsindehaveren frem til, at den unge fylder 18 år, en række opgaver, som fremgår af forældreansvarsloven. Forældremyndighedsindehaveren har omsorgspligt for barnet, skal træffe beslutninger om barnets personlige forhold – og har bestemmelsesret over barnet. Barnet har for sin part ret til omsorg og tryghed – og til at blive behandlet med respekt for sin person, barnet må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling.”

Hvad vil det sige at 'drage omsorg'?

”Når man ikke bor sammen med barnet, kan det jo ikke handle om daglig omsorg, men mere om overordnede beslutninger vedrørende bolig, skolegang, opdragelse, fritidstilbud og økonomiske spørgsmål. Kommunen har pligt til at inddrage forældremyndighedsindehaveren i vigtige spørgsmål omkring barnet. Som før nævnt skal forældremyndighedsindehaveren, jo ældre barnet er, træffe flere af disse beslutninger sammen med barnet.”

Hvori ligger den store forskel fra den 'almindelige' forældrerolle?

”Først og fremmest har man som forældremyndighedsindehaver ikke forsørgelsespligt – og barnet har ikke arveret efter forældremyndighedsindehaveren. Herudover bor man ikke sammen med barnet, så beslutningerne bliver på et andet plan og ikke så dagligdagsagtige, som hvis man boede sammen med barnet.”

Så man skal ikke være erstatningsforældre for barnet?

”Nej, ikke ifølge forældreansvarsloven. Man er en beslutningstager – og det er meget vigtigt at få frem. Forældremyndighedsindehaverens vilje til og mulighed for at involvere sig dybt personligt i den unges liv, invitere den unge hjem og så videre er ikke noget, som forældreansvarsloven kræver. Faktisk er det noget, som vi gør et stort nummer ud af at oplyse begge parter om. Den unge kan ikke forvente et engagement ud over, hvad loven kræver. Det ligger ikke i ordningen. At nogen så har overskud til at involvere sig dybere, er jo kun dejligt – men altså ikke noget, som forældreansvarsloven kræver.”

Hvad lægger I vægt på ved udpegningen af forældremyndighedsindehaver?

”Det skal først og fremmest være en person, som er uvildig og uafhæn-

Trine Toldam på kontoret, hvor samtalerne om forældre-
myndighed foregår med frivillige og uledsagede børn.
Foto af Ole Jeppesen

gig af beslutningstagerne i sagen - altså kommunen, opholdsstedet med videre. På den måde undgår vi en sammenblanding af interesser. Det kan jo være svært at kritisere opholdsstedet, hvis man selv er ansat der. Derudover skal man ønske at arbejde frivilligt og kunne fremvise en ren straffeattest. Alder, køn, etnicitet, beskæftigelse med videre betyder ikke det fjerneste.”

Hvad gør I, hvis ingen kan finde en egnet person til at varetage opgaven?
Selvom mange kommuner gør en stor indsats, så er der stadig nogle kommuner, der har svært ved at finde egnede kandidater. Det kan være problematisk for det er jo sådan, at repræsentanten er nødt til at fortsætte sit arbejde med den unge, indtil der er fundet en forældremyndighedsindehaver. Det er langt fra en optimal løsning. Samtidig kan den fysiske afstand blive et problem, fordi den unge måske er flyttet til den anden ende af landet. Derfor vil vi normalt i første omgang spørge Røde Kors en sidste gang, om de kan finde nogen – og hvis de stadig ikke kan det, er vi tvunget til at ty til vores faste værger for at være sikker på, at den uledsagede mindreårige har en person tilknyttet, som kan træffe de beslutninger, der skal træffes. Det er bestemt ikke noget, vi stiler efter.”

Hvorfor foretrækker I frivillige fremfor professionelle værger?
”Værgerne er jo ofte advokater med rigtig mange sager at tage sig af. Med andre ord bliver det ikke den samme personlige tilgang, som når vi har at gøre med en frivillig – men derimod en særdeles overordnet beslutningstager uden stor indsigt i den pågældende unges liv.”

Hvad betyder det set med dine øjne, at Røde Kors er aktør på området?
”Det betyder rigtig meget – ikke mindst for den hurtige og effektive sagsgang. Hvis der er en indstilling af en forældremyndighedsindehaver fra Røde Kors, når vi modtager sagen, er den lige til at gå til. Røde Kors er jo gearet til det frivillige område, og det giver automatisk en ro. De har en stor ekspertise med hensyn til rekruttering af frivillige, som kommer alle parter til gode. Dermed ikke sagt, at der er nok frivillige – for der er jo bestemt plads til endnu flere.”

**FRIVILLIGE SOM
FORÆLDREMYNDIGHEDS-
INDEHAVERE**

Man har som frivillig forældremyndighedsindehaver mulighed for at gøre en stor forskel for uledsagede børn, der skal finde sig til rette i Danmark.

Det frivillige engagement bygger på åbenhed og interesse for det enkelte barn. Det særlige ved den frivillige indsats er muligheden for at møde barnet med et menneskeligt samvær, der ligger udover og fungerer som et supplement til den professionaliserede indsats, som mange uledsagede flygtninge møder og kender fra eksempelvis opholdssteder. Det giver ofte nogle andre forudsætninger for at involvere sig personligt i den enkelte, og det kan derfor have stor betydning for et uledsaget barn, når der er tale om en relation med forældremyndighedsindehaveren, der bygger på frivillighed.

Frivillige forældremyndighedsindehavere i Røde Kors er altid uafhængige af myndigheder med sagsansvar for barnet og det opholdssted, hvor barnet bor. Det betyder, at relationen mellem den frivillige og barnet kan fungere som et frirum, hvor barnet åbent og fortroligt kan fortælle om sine oplevelser, bekymringer og positive erfaringer fra skolen, opholdsstedet og fodboldklubben. Frivillige bliver derfor en væsentlig ressource og sparringspartner i forhold til bestræbelserne på at skabe sig et meningsfuldt liv med gode sociale netværk og et kommende selvstændigt voksenliv.

Mens forældremyndigheden ophører ved det 18. år, så bevarer mange uledsagede og frivillige også derefter en tilknytning. Frivillige bliver med andre ord ofte en fast støtte og kommer til at udgøre en vigtig kontinuitet i det unge menneskes liv.

Det er Røde Kors' erfaring, at den menneskelige støtte fra frivillige ofte har stor betydning i håndteringen af de vanskeligheder og udfordringer, som uledsagede børn og unge kan stå overfor i forbindelse med deres opvækst og livet i Danmark. De her følgende interviews illustrerer, hvorfor netop en frivillig indsats indenfor forældremyndighed har stor betydning.

NÆSTEN SOM AT HAVE FORÆLDRE

Jette og Carl Møller fra Thy har gjort det til en livsstil at bakke op om unge uledsagede flygtninge. Sammen er de forældremyndighedsindehavere for hele tre afghanske drenge - Abbas, Ali og Rahman.

Jette Møller, 49 årig kundeservicearbejder, ryster kulden af sig og smiler til sin mand, Carl Møller, 50 år og chauffør. De smider begge deres tunge vinterfrakker i det hyggelige opholdsrum i Modtagehuset på Sjællandsgade i Herning.

Modtagehuset er Herning Kommunes socialpædagogiske, døgnbemandede botilbud for unge uledsagede flygtninge. Jette og Carl har taget turen hertil ad frosne og sneglatte veje fra Koldby i Thy for at mødes med 'deres' tre afghanske drenge - Abbas og Rahman, begge 17 år og 16-årige Ali.

"Jeg tror nok, at vi første gang hørte om problemstillingen i fjernsynet - at der var kommet en masse uledsagede børn, som manglede forældremyndighedsindehavere. Kort efter så vi i lokalavisen, at Røde Kors inviterede til informationsmøde om emnet. Vi tog med og besluttede os efterfølgende for at sige at sige ja til en enkelt dreng i første omgang - for at se, hvad det var, og hvad det krævede," siger Carl.

Arbejdsbyrden i forhold til drengen Abbas afskrækkede på ingen måde parret, og samtidig blev behovet for frivillige større og større, som ugerne gik.

"Vi tænkte os om og snakkede det grundigt igennem. Til sidst nåede vi frem til, at vi da vist godt kunne klare en til. Så fik vi Ali," fortæller Jette med et smil - og Carl følger trop:

"Ja, det er ikke specielt slemt med hensyn til papirarbejde og møder. Selvfølgelig skal vi sætte os ind i sagsakter og den slags, men det er ikke noget, der tager pusten fra én. Her for nylig er vi jo så blevet tilknyttet Rahman også, og han fylder snart 18 år og mister sin opholdstilladelse. Så kommer der jo nogle møder med en advokat og så videre, men det er jeg sikker på, at vi klarer fint sammen med ham," siger Carl.

Overskud af hjerterum

Der er stadig ingen spor af drengene. De skulle dog være på trapperne, lover Jette, som sammen med Carl i begyndelsen af 2012 indledte den frivillige løbebane i Røde Kors.

"Vi havde lyst til at se, om vi kunne gøre en forskel. Det er jo mildt sagt ikke ret sjovt for de stakkels unge mennesker, der rejser så langt væk fra deres hjem – helt uden pårørende. Samtidig lærer vi jo en hel del om, hvad det vil sige at flygte fra krig og kaos – hvor forfærdeligt det er. De kom via Tyrkiet og Grækenland – og så kan du nok selv tænke dig til resten. Skrækkeligt," siger hun hovedrystende.

Carl forklarer videre om baggrunden for, at parret blev repræsentanter og senere forældremyndighedsindehavere:

"Vi har tiden til det, og vi har overskuddet. Vi har ingen små børn. Den yngste er 17 år og på efterskole, så der er egentlig masser af ledige timer. Det er jo nogle dejlige drenge, så det er skønt at følge med i deres liv – og bakke dem op. Det er virkelig givende arbejde," understreger han.

Nu om dage mødes Jette, Carl og drengene fast en gang om måneden i Herning – og løbende via Facebook, telefon, mail og sms. Til at begynde med foregik samværet oftere – enten på asylcentret tæt på parrets hjem i Thy eller hjemme hos Jette og Carl.

"Abbas var jo meget genert i starten og led af kraftige humørsvingninger, fordi han følte sig usikker forud for sin asylsamtale. Møderne blev ikke bedre af, at vi måtte bruge telefonolk. Da Ali lidt senere kom ind i billedet, hjalp det en del, for han kunne lidt engelsk og kunne derfor tolke for Abbas. Men de kom faktisk lynhurtigt efter det danske, må jeg sige. Det er rigtig godt gået," siger Carl med eftertryk.

Jette supplerer, mens hun kaster et diskret blik på klokken:

"Vi havde været til nogle gode møder med Røde Kors og følte os fint klædt på til opgaven. Alligevel var det da lidt frustrerende, at vi ikke rigtig kunne hjælpe Abbas i starten. Telefонтolkning er ikke optimalt, når man gerne vil vinde tillid og skabe en tryk stemning. Det kom som sagt lidt senere – heldigvis," siger hun.

Snakken gik efter kort tid

Hvor der er vilje, er der som bekendt vej. Trods sprogbarrieren kom der

hurtigt gang i samtalen:

"Vi gjorde selvfølgelig vores bedste for at 'klæde dem på', men det var ikke altid lige nemt, for de er jo teenagere. De lyttede dog," griner Carl, hvorpå Jette tager ordet:

"De var fra begyndelsen meget åbne over for os. Selvfølgelig havde de nedture, hvor de lukkede sig mere inde, men aldrig i lange perioder. Her et år efter er der ingen hæmnings. Særligt Ali er meget åben og taler glad og gerne om Afghanistan og om politik. Abbas er stadig lige et nummer mere tilbageholdende – og faktisk helt almindelig teenageagtig. Rahman kender vi ikke så godt endnu, men han virker også som en dejlig dreng," bedyrer hun med en moders milde blik.

Carl byder ind:

"Vi kender i dag Abbas' og Alis historier ret godt, fordi vi som repræsentanter var med til asylsamtalerne – men generelt vil jeg sige, at vi ikke spørger ind til detaljerne i deres flugt eller årsagen til det. Det må komme fra dem selv, hvis det skal være. Hvis de ikke har lyst til at fortælle om det, så ribber vi selvfølgelig ikke op i det. Vi er der for dem vedrørende 'her og nu'. Vi spørger en gang imellem, om de har haft kontakt til deres familie, men ellers holder vi lav profil på den front," siger han.

En del af familien

En vigtig del af Jette og Carls strategi er at slå dørene op på vid gab, men lade drengene selv afgøre, om de har lyst til at komme ind – og hvor tit. Noget, der har givet et afslappet og naturligt forhold:

"I sommer havde vi både Ali og Abbas på besøg hjemme i Thy, hvor vi spillede en hel masse fodbold – også sammen med de lokale drenge. Det var rigtig hyggeligt. Ali kom også på besøg i juledagene, hvor vi havde stor familie-komsammen," siger Jette.

Efter drengene er flyttet til Herning, er der længere mellem sammenkomsterne – men stemningen er stadig ligetil:

"Normalt snakker vi først og fremmest en masse sammen, når vi mødes – om skolen, sport og så videre. Ellers spiller vi spil, Nintendo eller ser tv og får lidt snacks. Før drengene flyttede ind her i Modtagehuset, kom de mere på besøg hos os og spiste med. Nu spiser vi så til gengæld med her i huset ind imellem. Nu er det vist også på sin plads at nævne, at det faktisk er sket nogle gange, at de slet ikke er her, når vi kommer – selvom vi havde en aftale. Men sådan er det jo med teenagere," siger Jette – apropos de tre drenges stadige fravær.

ACTION!

Pludselig går døren op. "Velkommen," siger Rahman smilende, idet han træder ind i opholdsrummet. Der udveksles smil og krammere. Abbas er

Foto af Ole Jeppesen

desværre ikke hjemme, men Ali er på vej, forlyder det. Drengene troede ikke, at Jette og Carl var ankommet endnu.

Rahman har kun kendt Jette og Carl i kort tid. Alligevel er der masser af hjertelighed at spore i blikkene. Han sætter sig, lader sig velvilligt udsørge og svarer på flot dansk:

"Det er hyggeligt at få besøg af Jette og Carl, for vi har jo ikke forældre her i Danmark. Vi har slet ikke noget familie. Jeg tror, at Jette og Carl kan hjælpe mig med mange forskellige ting. Min sag, det danske sprog – mit liv. Jeg vil gerne være en god og nyttig borger i det danske samfund. Jeg har ikke noget drømmejob endnu, men vil rigtig gerne læse videre her," lyder det fra Rahman.

Ali kommer også ind, og næsten omgående går han i gang med at lave spas sammen med Jette. Hun kalder ham 'Jannie', fordi han drikker kaffe af en kop med denne påskrift – og han kvitterer med at kalde hende for 'Mor'.

"Det er dejligt at kende Jette og Carl. Vi hygger os og snakker om alt muligt – for eksempel, hvordan det går til brydning. Jeg træner fem gange om ugen. Jeg elsker det, men jeg tror, at jeg er kommet for sent i gang til at blive professionel. Mine foreløbige planer for fremtiden er at gå i skole og få et godt job," siger Ali – sprogligt lidt mindre sikkert, men ligeså vedholdende som Rahman.

Rahman fortæller, at han også er den sporty type og dyrker taekwondo, fitness og svømning i det stedlige DGI-hus. Men helst ikke fodbold:

"Fodbold er ikke rigtig noget for mig. Danskerne er for gode. Mange har gået til fodbold, siden de var helt små," forklarer han – og indkasserer et mindre latterbrøl fra Ali, Jette og Carl.

For livet - forhåbentlig

Lidt efter bliver Ali alvorlig igen. Han leder en stund efter ordene, men siger så helt flydende:

"Det her er næsten som at have forældre. Jeg bliver glad, når jeg ser Jette og Carl, og det er dejligt at komme på besøg hjemme hos dem," siger han.

Carl ser på Ali med et varmt smil, nikker langsomt og indleder en afrunding:

"Vi har drengene, til de fylder 18 år – og så må vi jo se, hvad der sker. Vi vil rigtig gerne holde kontakten til dem. Det ville faktisk være helt forfærdeligt, hvis vi ikke havde en eller anden form for kontakt. Det bliver selvfølgelig på voksen-plan, og hvem ved, hvor de ender henne? Men kontakten skal vi altså holde," siger han og ser på de andre.

Jette kommer med en opfordring, mens drengene lægger an til opbrud (mere sportstræning venter om lidt):

"Folk skal ikke være bange for at gå ind i det her arbejde. Måske frygter de, at det vil fylde hele deres liv – men sagen er jo, at det fylder allermest på en god måde. Opgaven er meget fleksibelt indrettet, så jeg synes, at hvis lysten og interessen er til stede, så skal man springe ud i det," siger hun.

Rahman får det sidste ord:

"Giv os en chance. Vi har ikke forladt vores hjem og familier for sjov. Jeg vil gerne bo og arbejde her, og jeg vil gerne være ven med jer."

GODT AT VIDE SOM FRIVILLIG

Kan jeg få aktindsigt?

Som forældremyndighedsindehaver har man på vegne af det uledsagede barn ret til at få aktindsigt med de begrænsninger, der følger af lovgivningen.

At få aktindsigt betyder, at forældremyndighedsindehaveren får adgang til de væsentlige dokumenter, der indgår i det uledsagede barns sag. Det omhandler for eksempel en journal ved kommunen, herunder handleplan og eventuelle afgørelser. For at få aktindsigt skal forældremyndighedsindehaveren henvende sig til den pågældende myndighed alt efter, hvilken type sag, der ønskes aktindsigt i.

Det betyder, at en eventuel anmodning om aktindsigt i asylsag og opholdsgrundlag skal ske ved henvendelse til Udlændingestyrelsen og anmodning om aktindsigt i sager ved kommunen skal ske ved henvendelse til kommunen. Anmodninger om aktindsigt i asylsagen bør altid ske ifølge det uledsagede barns eget ønske.

En henvendelse vedrørende aktindsigt bør ske til den sagsbehandler eller den afdeling, som behandler sagen eller er i besiddelse af dokumentet. Der er ikke formkrav til henvendelsens udformning. Man kan vælge at sende et brev eller en e-mail, men anmodningen om aktindsigt kan også fremsættes ved telefonisk eller personlig henvendelse. Normalt vil man få aktindsigt i form af en kopi af sagens dokumenter.

Jeg er bekymret for det uledsagede barns trivsel. Hvad gør jeg?

Der kan være mange grunde til, at man som forældremyndighedsindehaver kan blive bekymret for et uledsaget barns velbefindende. Uanset

hvad bekymringen drejer sig om må den tages alvorligt. De tegn, der har vakt bekymring, kan være udtryk for et behov for hjælp. Det er derfor vigtigt, at man reagerer, så der kan tages hånd om eventuelle problemer så tidligt som muligt. Når man reagerer på sin bekymring, er man med til at skabe opmærksomhed om barnets situation og sørge for, at der kan gives den rigtige hjælp. Husk at inddrage barnet i din bekymring og hvad du eller I sammen agter at gøre.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at alle, der får kendskab til, at et barn eller en ung udsættes for vanrøgt, vold, mishandling, seksuelle overgreb eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har en pligt til at underrette barnets kommune.

Hvor ofte forventes det, at jeg mødes med barnet?

Der er ikke faste regler for, hvor ofte man som forældremyndighedsindehaver mødes med barnet. For en ny forældremyndighedsindehaver er det dog meget væsentligt at signalere sin tilstedeværelse grundigt og være vedholdende i perioden efter den første kontakt. Derefter kan relationen finde et naturligt og passende leje for begge parter, og det er en god idé for begge, at der laves faste aftaler om, hvornår og hvordan man mødes.

Ofte vil der være tale om at mødes hver anden eller tredje uge og derudover til nødvendige møder og samtaler med andre aktører. Det er som udgangspunkt oplagt at mødes, hvor barnet bor. På sigt og efter aftale med et eventuelt opholdssted kan man, hvis begge parter ønsker det, invitere barnet hjem eller med i sammenhænge med egen familie.

Hvor finder jeg juridisk rådgivning om den unges opholdsgrundlag og forlængelse heraf ?

Det er vigtigt, at man som forældremyndighedsindehaver lige så vel som kommunen har kendskab til barnets opholdsgrundlag, og at man er opmærksom på, hvornår der skal søges om forlængelse af opholdstilladelsen. Af opholdstilladelsen fremgår det indenfor hvilken tidsperiode, der kan søges om forlængelse.

FAKTA

Man kan finde mere information og relevante skemaer og blanketter på www.nyidanmark.dk eller ved at kontakte Udlændingestyrelsen. Ved behov for rådgivning om forlængelse af opholdsgrundlag samt mulighederne for familiesammenføring kan Dansk Flygtningehjælp frivilligrådgivning kontaktes. Læs mere på www.flygtning.dk

EN SKULDER AT LÆNE SIG OP AD

Kurt Wahl fra Brønshøj er en aktiv efterløkker. Han har som atletiktræner og fagforeningsmand arbejdet med mennesker hele sit liv. Disse kompetencer kom ham atter til gode, da han blev frivillig i Røde Kors.

FAKTA

Frivillige kan gennem Røde Kors blive del af et større netværk med andre forældremyndighedsindehavere. Netværket af frivillige forældremyndighedsindehavere understøttes af arrangementer afholdt af Røde Kors.

Hvor der er mulighed for det, etablerer Røde Kors lokale netværk med andre frivillige på integrationsområdet. Røde Kors tilbyder desuden vejledning om opgaven og rollen som forældremyndighedsindehaver til frivillige.

Frivillige indgår en Røde Kors-aftale om den frivillige indsats. Aftalen har den praktiske funktion, at de gensidige forventninger til samarbejdet skrives ned. Samtidig kan Røde Kors registrere den frivillige, så vedkommende modtager Røde Kors Frivillig-magasin og får lokale tilbud og nyheder.

Som frivillig bliver man del af et socialt Røde Kors-fællesskab med mulighed for nye kontakter og plads til at bruge sine kompetencer.

Foto af Ole Jeppesen

Kurt Wahls første møde med sin dengang 16-årige afghanske dreng var alt andet end flydende og harmonisk. Det var først i januar 2011, og Kurt var lige blevet frivillig repræsentant for drengen. De to skulle derfor mødes på et asylcenter for uledsagede børn i Jægerspris.

"Jeg synes, det var hårdt. Vi var jo nødt til at bruge telefontolk, og alene det gjorde situationen lidt akavet. Han var meget traumatiseret og kunne ikke sove om natten på grund af mareridt og hovedpine. Jeg husker tydeligt, hvordan han nærmest hang hen over bordet og halvsov under mødet. Det var næsten umuligt for både telefontolken og mig at høre, hvad han sagde," husker Kurt, som gennem hele forløbet for god ordens skyld lavede referat efter hvert møde.

Gennem de følgende fire måneder arbejdede Kurt og drengen sig støt og roligt frem mod interviewet med Udlændingestyrelsen. Et interview, som kunne give drengen opholdstilladelse eller fjerne tæppet under ham – på ny.

"Jeg sagde til ham igen og igen, at han under interviewet bare skulle sige alt, hvad han kunne huske – og under ingen omstændigheder finde på svar, som han troede, de ville høre. Det gik efter omstændighederne godt ved interviewet, hvor jeg deltog for at sikre, at drengen blev behandlet human. Da vi tog hjem, gav han mig for første gang et stort kram og takkede mig for hjælpen. Seks lange uger efter interviewet modtog vi desværre et afslag, og det var selvfølgelig et hårdt slag for ham," fortæller Kurt.

Han gik herefter straks i gang med at finde en advokat, som kunne forberede sagen til behandling ved Flygtningenævnet. Advokaten var minutløs i sin gennemgang af hændelserne - lige fra tiden i landsbyen i Afghanistan, onklerne, der ville have ham med i Taleban - til flugten gennem Iran, Tyrkiet, Grækenland og videre til Danmark.

"Vi fik igen god behandling og alle de pauser, som drengen havde brug for. De godtog hans forklaring og gav opholdstilladelse. Lykkeligt, men alligevel ingen festdag. Han var på det tidspunkt så påvirket af sagen og tilmed svækket af at faste under Ramadanen, at han nærmest modtog afgørelsen med et skuldertræk," husker Kurt.

På rette spor

På dette tidspunkt var forholdet mellem Kurt og drengen blevet mere venskabeligt. Kurt var blevet set an, vejret og fundet helt i orden. Måske blandt andet fordi, Kurt altid bestræbte sig på at sige hele sandheden om asylsagen, lovene og reglerne - inklusiv de eventuelt kedelige detaljer.

"Jeg kunne klart mærke, at han blev glad, når jeg kom. I det hele taget fik han det psykisk bedre og bedre. Da han fik opholdstilladelse og kom til Rudersdal Kommune, blev det besluttet, at han skulle bo på døgninstitutionen Strandriddergården. Her vendte bøtten for alvor. Han blev mere

udadvendt og begyndte også så småt at tale dansk,” fortæller Kurt.

Kurt blev nu af Røde Kors spurgt, om han kunne påtage sig at blive forældremyndighedsindehaver, og svaret var et klart 'ja'. Drengen var også indforstået, og følgelig blev der sat underskrifter på et dokument.

”Så kørte det, og vi holdt tæt kontakt, mens han boede på institutionen. Jeg deltog som myndighedsindehaver også i de kvartalsvise møder mellem institution og kommune, hvor vi grundigt gennemgik, hvad der var sket i drengens liv siden sidste møde – og hvad der skulle fokuseres på i den kommende tid. Her havde vi særligt fokus på blandt andet muligheden for placering i egen bolig, drengens tilegnelse af viden om det danske samfund, sprogkunderskaber og støtte til indlæring, støtte til at bearbejde traumatiserende oplevelser, støtte til at passe sin skolegang og lektiehjælp og eventuelt behov for psykologhjælp. På Strandriddergården fik han faste rammer, mad og nattesøvn. Han blev også tilknyttet en netværksfamilie, som han siden har set ofte,” forklarer Kurt.

Sådan fortsatte det et lille års tid, indtil drengen d. 11. august 2012 fyldte 18 år og blev til en ung, myndig mand. Inden fødselsdagen var Kurt med til at forberede drengens næste skridt ud i samfundet, at flytte for sig selv i lejlighed.

”Jeg var med ude og se på lejligheden, kiggede lejekontrakten igennem og skrev under. Derudover var min rolle i den sidste periode at hjælpe ham med sproget. Det gør jeg for så vidt stadig,” smågriner Kurt.

Rigtige venner

Kurt og den unge mand har nu nået tredje fase i deres forløb. De er blevet venner. Uden retmæssigt ansvar og gensidige forpligtelser, men med masser af hyggeligt samvær.

”I dag bor han i sin lille lejlighed, som han har fået gennem kommunen. Det er et sted, hvor der bor mange forskellige mennesker – ikke kun unge. Så det er han faktisk vældig glad for. Vi ses vel en gang om måneden nu. Min kone og jeg besøgte ham for nylig, hvor vi blev vartet op uden lige med afghansk mad og gæstfrihed. Det var skønt at opleve. Jeg tror, han går en lys fremtid i møde, hvis han strammer sig an med sproget,” pointerer den nu forhenværende forældremyndighedshaver.

Kurt overvejer nu, om han skal starte forfra med et nyt uledsaget barn.

”Jeg er bestemt ikke afvisende. Det er et enormt spændende arbejde, for jeg får indblik i en anden kultur og i en del af samfundet, som man ellers ikke ser meget til. Samtidig har arbejdet en vigtig samfundsmæssig funktion, for disse unge er særdeles udsatte. Opgaven er derfor i mine øjne at stå til rådighed med den nødvendige hjælp, når den unge har brug for det – om det så handler om juridisk overblik, lektiehjælp eller en plads ved middagsbordet. Man skal ganske enkelt være en skulder at læne sig op ad.”

SAMARBEJDE MED KOMMUNEN OG ANDRE AKTØRER

Som forældremyndighedsindehaver har man en central og gennemgående rolle i barnets liv i Danmark. Hvor der kan være et stort og til tider skiftende professionelt netværk omkring barnet, fortsætter relationen mellem forældremyndighedsindehaveren og barnet til det 18. år og ofte fortsætter det også herefter.

Kommunen er den myndighed, man som forældremyndighedsindehaver primært vil have samarbejde og dialog med. Man skal støtte og vejlede det uledsagede barn i kontakten til kommunen og andre aktører og man skal varetage barnets interesser. Ofte vil der være en fast sagsbehandler i kommunen man som forældremyndighedsindehaver opbygger et samarbejde med.

Forældremyndighedsindehaveren er i denne sammenhæng en menneskelig støtte, der hjælper barnet med at forstå det danske offentlige system og samtidig understøtter barnet i at få formidlet sine synspunkter til kommunen og andre relevante aktører. Som forældremyndighedsindehaver deltager man sammen med barnet i møder med kommunen, og kommunen har pligt til at inddrage forældremyndighedsindehaveren i alle væsentlige beslutninger. Det kan dreje sig om beslutninger om bolig, skolevalg, opdragelse og fritidstilbud.

Modtagelse i kommunerne

Når et uledsaget barn får opholdstilladelse i Danmark er det Udlændingestyrelsen, der træffer afgørelse om, i hvilken kommune den uledsagede skal bo. Det sker med afsæt i en vurdering af det antal flygtninge, som den enkelte kommune modtager og i det enkelte barns personlige forhold. Udlændingestyrelsen orienterer sig om barnet har egne ønsker til valget af kommune, men det er ikke sikkert, at ønskerne kan opfyldes.

Der er variation i, hvordan kommunerne tilrettelægger modtagelsen af uledsagede flygtninge. Det er forskelligt fra kommune til kommune, om det er jobcentret, børne- og familieafdelingen eller eventuelt en integrationsafdeling, som tilrettelægger modtagelsen. Det kan også ske på tværs af og som et samarbejde mellem flere afdelinger i en kommune.

Når den uledsagede flytter til kommunen, er det kommunens ansvar at finde en passende bolig og forsørge barnet. Typisk betyder det, at kommunen i det daglige sørger for kost, tøj og lommepenge. Det er ikke forældremyndighedsindehaverens ansvar at forsørge barnet, men forældremyndighedsindehaveren vil have dialog med kommunen om, hvordan forsørgelsen er tilrettelagt.

Kommunen skal ligeledes inddrage forældremyndighedsindehaveren, når der ud fra en individuel vurdering af den unges uddannelsesmæssige baggrund og modenhed skal tages stilling til et relevant uddannelses tilbud.

FAKTA

Når kommunen anbringer et barn eller iværksætter støt-teforanstaltninger, skal der udarbejdes en handleplan for indsatsen. Forældremyndighedsindehaveren og det uledsagede barn skal inddrages i udarbejdelsen af handleplanen. Handleplanen beskriver formålet med kommunens foranstaltninger og indeholder konkrete mål i forhold til barnets trivsel og udvikling. En handleplan tager udgangspunkt i resultaterne af en såkaldt børnefaglig undersøgelse af barnets forhold. Det er kommunen, som foretager den børnefaglige undersøgelse.

Handleplanen er et væsentligt dokument og redskab i samarbejdet mellem forældremyndighedsindehaveren, barnet og kommunen. Forældremyndighedsindehaverens ret til aktindsigt omfatter også handleplanen.

Kommunen kan vurdere, at en uledsaget ung har en sådan alder og modenhed, at der kan tilbydes et integrationsprogram. Der skal i så fald udarbejdes en integrationskontrakt og gives tilbud i 37 timer ugentligt.

FAKTA

Du kan læse mere om valg af boform, uddannelse, handleplan samt tilbud om integrationsprogram i Social-, Børne- og Integrationsministeriets publikation "Den gode modtagelse af uledsagede mindreårige i kommunerne", som kan findes på www.sm.dk

Børns Vilkår har et rådgivningstilbud, der hedder Forældretelefonen. Her kan forældre og pårørende få rådgivning og vejledning vedrørende børn i alle aldersgrupper. Se mere på www.børnsvilkar.dk

Bolig og støtte

Når der skal findes en passende boform afhænger det af en konkret vurdering af den uledsagedes individuelle behov. I mange tilfælde bliver uledsagede børn anbragt efter servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge, men situationen og behovet for støtte kan variere fra barn til barn. Anbringelser kan være på en døgninstitution, i bofællesskab eller andet opholdssted, men plejefamilie og egen bolig kan også være muligheder, som den modtagende kommune vælger at benytte. Nogle uledsagede unge, der er tæt på det 18. år vurderes at kunne mestre en mere selvstændig tilværelse og for eksempel bo selv. Det forekommer, at modtagekommunen ikke kan finde et egnet sted i selve kommunen, og derfor vælger at finde et bolig- og uddannelsesstilbud i en anden kommune.

Kommunen har herudover en række muligheder for at tilbyde forskellige støtteforanstaltninger afhængigt af det enkelte uledsagede barns situation og behov. Forældremyndighedsindehaveren kan sammen med og på vegne af barnet ansøge kommunen om eksempelvis en støttekontaktperson, psykologhjælp eller økonomisk støtte til dækning af bestemte udgifter som transport, kontingent til fritidstilbud, en cykel eller lignende. Det er i disse tilfælde en god mulighed at drøfte behovene sammen med barnet og dets sagsbehandler i kommunen. Ligesom forældremyndighedsindehaveren kan ansøge på vegne af det uledsagede barn, har man også ret til at påklage afgørelser truffet af myndigheder. Børn over 12 år kan også selv klage over afgørelser om hjælp efter serviceloven.

Fortaler for det uledsagede barn

Det er vigtigt, at kommunen og alle andre involverede er opmærksomme på at inddrage forældremyndighedsindehaveren i de væsentlige spørgsmål vedrørende barnets forhold og trivsel. Forældremyndighedsindehaveren har derfor ofte flere aktører at forholde sig til. Det kan udover sagsbehandleren i kommunen være en kontaktperson, pædagoger på et opholdssted og lærere på et uddannelsessted.

Som frivillig forældremyndighedsindehaver er det naturligt, at man oplever et stort behov for viden om relevant lovgivning, egne rettigheder og pligter. Man kan ikke på forhånd vide alt, men man bør være indstillet på at tilegne sig den viden, der er relevant for det enkelte barns situation. Det forventes derfor ikke, at forældremyndighedsindehaveren kender alle facetter af den lovgivning, som uledsagede børn kan omfattes af. Forløbene med de enkelte børn udvikler sig forskelligt, og man må som forældremyndighedsindehaver altid tage udgangspunkt i det enkelte barn og dets behov.

Som forældremyndighedsindehaver har man en rolle som fortaler for et uledsaget barn, som gælder i alle væsentlige henseender. Det er vigtigt

at være velorganiseret og ansvarsbevidst i denne rolle. Man bør søge vejledning og gode råd i sit netværk med andre frivillige i samme rolle, når det er nødvendigt, og man bør samtidig være åben overfor at forbedre og øge sin viden.

Det er det danske samfund og myndighederne, der har ansvar for at tilgodese uledsagede børn med den nødvendige omsorg. Derfor er det vigtigt, at en forældremyndighedsindehaver kan stille krav til de relevante aktører og eventuelt opponere mod beslutninger, der ikke ses at være til barnets bedste. Det er lige så vigtigt, at en forældremyndighedsindehaver kan hjælpe den uledsagede unge med at forstå og acceptere en beslutning, når det er nødvendigt.

Den uledsagede unge bliver 18 år

Mange uledsagede er unge 16- eller 17-årige når de får opholdstilladelse og flytter fra et asylcenter til en kommune. Det betyder, at der ikke er længe til det 18. år. Forældremyndighedsindehaveren skal her være opmærksom på, at kommunen sammen med den unge og forældremyndighedsindehaveren skal drøfte og lægge en plan for overgangen til det 18. år. Hvis væsentlige forhold som boligforhold og økonomi ændrer sig, er det vigtigt, at den unge forberedes herpå.

Foto af Tomas Bertelsen

FRIVILLIG OG ALTAFGØRENDE

Bent Hansen er faglig konsulent og børnesagsbehandler i Roskilde Kommune. Efter mange års samarbejde med frivillige forældremyndighedsindehavere er dommen til at tage og føle på: De frivilliges indsats er en tordnende succes!

Bent Hansen lægger ikke skjul på, at han er begejstret for forældremyndighedsindehavernes indsats i Roskilde Kommune. Ifølge ham fungerer samarbejdet så godt, fordi langt de fleste frivillige kender deres rolle til fingerspidserne:

”Den midlertidige forældremyndighedsindehaver bliver helt enkelt betragtet som ’forælder’ til et anbragt barn, og derfor beskriver serviceloven meget klart, hvilken funktion myndighedsindehaveren skal have. Han eller hun bliver inddraget i sagsbehandlingen og er med til at udarbejde en handleplan for den unge. Hvilken form for botilbud skal den unge tilbydes? Hvad ønsker man at opnå med en eventuel anbringelse? Han eller hun underskriver selve anbringelsen og bliver også involveret i kommunens børnefaglige undersøgelse, som afdækker, hvilken støtte den unge skal have” opsummerer Bent Hansen.

I flere kommuner er det måske ligefrem nødvendigt, at myndighedsindehaveren påtager sig rollen som vagthund overfor systemet:

”Han eller hun skal i sådanne tilfælde konstant tjekke op på en masse detaljer: Bliver arbejdet udført godt nok – og i rette tid? Bliver der taget hensyn nok til den unge? Bliver den unge hørt i processen? Forældremyndighedshaveren kan på den måde få afgørende betydning for kvalitet og kontinuitet i den unges forløb. Det er derfor meget vigtigt, at en

forældremyndighedsindehaver kan og vil tage dialogen herom med en kommune,” understreger konsulenten.

Unikke unge

Det er tydeligt, at Bent Hansen brænder for at hjælpe de uledsagede flygtninge. Han har fod på sit stof og mestrer den klare tale. Også når han bliver spurgt om, hvorfor denne gruppe unge ligger ham meget på sinde.

“Det unikke er, at nok består denne gruppe af særdeles ‘tunge’ unge med slemme oplevelser i bagagen, men samtidig har de et enormt potentiale set i forhold til andre anbragte børn. Langt de fleste af dem har jo haft en ganske almindelig opvækst med mor og far, modermælk og opmærksomhed, og det giver dem en helt anden ballast og andre muligheder end eksempelvis tidligt skadede unge, som vi jo også arbejder med,” forklarer han – og giver et eksempel:

“Vi har jo haft unge flygtninge, som ved ankomsten ikke kunne gå på benene på grund af traumer – eller som ikke turde gå udenfor. De samme unge render mig nu på dørene, fordi de ‘vil ud og bo selv NU!’. De har stadig en masse at slås med, men de opnår nogle helt afsindige fremgange på kort tid. Lærer et svært sprog som dansk på relativt kort tid, selvom de startede som analfabeter. De har mål, de har vilje, og de har en reel mulighed for at lykkes. Det gør dem spændende at arbejde med,” siger Bent Hansen.

Vigtig medspiller

Bent Hansen sammenfatter under ét, at forældremyndighedsindehaverne med enkelte undtagelser er af ‘enestående betydning’:

“De forældremyndighedsindehavere, som vi har at gøre med, er selvfølgelig meget forskellige. Nogle, heldigvis langt de fleste, er meget på, involverer sig dybt i den unge og alle forløbs aspekter og er altså en aktiv, uundværlig medspiller i forhold til kommunen,” siger han.

Opskriften på et succesfuldt forløb i forhold til den unge, er ifølge Bent Hansen relativt simpel:

“Det handler om engagement. Så enkelt kan det siges. Engagement fra både forældremyndighedsindehaverens og kommunens side. Samtidig er det væsentligt at få kortlagt samarbejdet fra starten. Hvem gør hvad, og hvorfor? Så er banen kridtet op, rummet etableret, og arbejdet kan gå i gang. Endelig er det altafgørende at få lavet nogle gode handleplaner med nogle fælles mål for, hvad den unge skal,” forklarer han.

Konstruktive eksempler

Nogle af forældremyndighedsindehaverne, som Bent Hansen kender til,

udviser et ekstraordinært højt energiniveau og er meget sammen med de unge i fritiden, hvor de læser lektier og snakker fremtid sammen.

"Et rigtig godt eksempel er en forældremyndighedshaver, som fostrede idéen til, at den unge skulle gå på efterskole. Hun fandt også en den rigtige efterskole, som de besøgte og fik gearret til at løse opgaven. Nu har den unge et fantastisk ophold og profiterer godt af det. Uden at skamme mig, tør jeg godt sige, at det næppe var sket uden den store indsats fra forældremyndighedsindehaverens side. Det er godt at tænke ud af boksen nu og da, og det kan vi i kommunen sagtens lære noget af," mener Bent Hansen.

Engagementet kan også næsten gå for vidt, afslører konsulenten:

"Vi har oplevet en forældremyndighedsindehaver, som deltog i en masse møder med skolen og traf beslutninger uden at underrette de pædagoger, som fulgte den unge til daglig. Det var ikke gjort i ond tro, for hun mente jo, at hun fulgte de givne retningslinjer. Det var et tegn på, at banen ikke var kridtet tilstrækkeligt godt op fra starten. Vi tog et par møder, fik afstemt de gensidige forventninger, og så var alt atter harmoni," husker Bent Hansen – og pointerer:

"Nogle forældremyndighedsindehavere bliver overrasket over, at barnet er stærkt traumatiseret. Derfor har de nærmest været flove over den unges undertiden irrationelle, urimelige og utaknemlige opførsel. Vi ved som professionelle, at der er en god grund til, at antallet af gear på cyklen eller gigabyte ram på computeren betyder så meget for den unge – eller at han er parat til at vrøvle i timevis for at få sin vilje. Det handler jo om, at resten af den unges liv ligger i ruiner – og derfor koncentrerer han sig om det, han ved noget om og kan overskue. Det skal forældremyndighedsindehaverne indstille sig på," appellerer Bent Hansen.

Rend ikke fra pladsen

Konsulenten har en venlig, men bestemt henstilling til de frivillige:

"Langt hen ad vejen udgør forældremyndighedsindehaveren den unges ståsted, og dette bør i mine øjne fortsætte efter den unge bliver myndig. Man bør kun blive forældremyndighedsindehaver, hvis man er villig til at sikre kontinuiteten og fortsætte med at bakke op, når det offentlige system mere eller mindre 'forsvinder'. Så skal den unge jo stå på egne ben og får helt sikkert brug for støtte," siger Bent Hansen – og sætter trumf på:

"Jeg har en iransk dreng, som bliver færdig med gymnasiet til sommer. Det er ikke det offentliges fortjeneste, at han er nået så langt. Det handler helt klart om, at han har været tilknyttet en stærk frivillig – ja, faktisk en hel familie, som fortsatte støtten, da drengen fyldte 18 år. Selvfølgelig har den unge også brug for sit eget netværk, i dette tilfælde andre iran-

ske drenge på samme alder, men det har altså sine begrænsninger. Vi har erfaret, at det ikke er alt, de deler med hinanden. De snakker ikke ret meget om savnet til familien og hjemmet. De skåner hinanden fra smerten, kan man måske sige. Derfor må andre træde til,” påpeger Bent Hansen.

Bent Hansen mener, at det er alfa og omega, at ordningen fortsætter på frivillig basis.

”Det skal den. Den unge ved jo godt, at her kommer en person, som vil hjælpe, fordi han eller hun gerne vil – og ikke for pengenes skyld. Hvis det eksempelvis i stedet var en advokat, som blev hyret til at være forældremyndighedsindehaver, forudser jeg, at sådanne professionelle myndighedsindehavere ville ende med stakkevis af sager. Resultatet ville da blive en upersonlig og systematisk sagsbehandling uden skelen til individuelle behov, og det kan vi ikke være bekendt,” pointerer Bent Hansen.

EFTERSØGNING AF SLÆGTNINGE

Uledsagede børn kan have mistet kontakten til deres nærmeste familie eller andre slægtninge. Derfor er det vigtigt for forældremyndighedsindehavere at kende til eftersøgningstjenesten i Røde Kors.

Røde Kors' eftersøgningstjeneste søger efter savnede børn og voksne i hele verden og hjælper med at genetablere kontakten mellem familiemedlemmer. Eftersøgningsarbejdet udføres i samarbejde med den internationale Røde Kors Komité og Røde Kors' nationale selskaber i hele verden.

Eftersøgning gennem Røde Kors tager udgangspunkt i, at:

- Familiemedlemmer har ret at etablere kontakt men ikke pligt til at gøre det
- En anmodning om eftersøgning skal komme fra eftersøgeren - og den skal være udtryk for ønske om at skabe kontakt med familien
- Den eftersøgte person har ret til at afvise kontakt
- Der lægges vægt på individuel kontakt med eftersøgeren. Det gælder især i forhold til formidling af resultatet af eftersøgningen, som altid kun udleveres til eftersøgeren
- Databeskyttelsesprincipper respekteres. Sagen betragtes som fortrolig og udleveres ikke uden samtykke

Hjælp med at kontakte eftersøgningstjenesten

Hvis det uledsagede barn ønsker at eftersøge familiemedlemmer, kan forældremyndighedsindehaveren hjælpe med kontakten til eftersøgningstjenesten. Ofte er der dog allerede i asylfasen via en repræsentant eller kontaktperson på asylcentret blevet tilbudt hjælp til at iværksætte en eftersøgning af savnede familiemedlemmer. Selvom barnet ikke tidligere har ønsket at iværksætte en eftersøgning, kan ønsket om kontakt til familiemedlemmer og slægtninge opstå på et senere tidspunkt, hvilket man som forældremyndighedsindehaver bør være opmærksom på.

Når en eftersøgning skal sættes i værk udfyldes et eftersøgnings-skema, hvor det bl.a. angives, hvem man ønsker at eftersøge. Røde Kors tilbyder hjælp til at udfylde skemaet. Der kan bookes tid hos eftersøgningstjenesten, og ved behov sørger Røde Kors for, at der er en tolk tilstede.

KONTAKTOPLYSNINGER TIL EFTERSØGNINGSTJENESTEN

Vil du vide mere om at starte en eftersøgning så kontakt eftersøgningstjenesten på mailadressen tracing@redcross.dk eller på telefon 35 27 87 90. Her kan du få yderligere oplysninger og hjælp til at sætte en eftersøgning i gang.

”Den dreng på 17, som jeg er forældremyndighedsindehaver for, blev for nylig genforenet med sin storebror. De blev skilt fra hinanden for tre år siden under flugten fra Afghanistan til Europa. Det var meget bevægende at overvære genforeningen - og så overvældende for begge brødre, at den ene af dem besvime. Nu tindrer begges øjne. De har hinanden, og det er lige nu det bedste i verden.”

— Ida Gustafsen, frivillig
forældremyndighedsindehaver. —

MODTAGELSE AF BENNY ANDERSENS BØRNEPRIS 2013

De frivillige forældremyndighedsindehavere i Røde Kors modtog i 2013 Benny Andersens Børnepris for deres indsats for uledsagede børn i Danmark. Prisen blev overrakt på Børnekonferencen. Det var Benedicte Bodilsen, der selv er frivillig forældremyndighedsindehaver, som modtog prisen på vegne af hele gruppen af frivillige i denne aktivitet i Røde Kors.

I sin takketale nævnte Benedicte blandt andet betydningen af det frivillige arbejde:

”Der er meget tale om frivillighed i øjeblikket, og det er afgørende for de unge, at vi er frivillige, ulønnede og uafhængige af ”systemet”. I den første tid spørger de os ofte, om det er rigtigt, at vi ikke bliver betalt, men at vi gør det for deres skyld. Det har de et stort behov for at få bekræftet.”

De 10.000 kr., der fulgte med prisen, valgte Benedicte sammen med flere andre frivillige at donere til Røde Kors’ hjælpearbejde til fordel for børn i Syrien.

FAKTA

Benny Andersen
Prisen blev uddelt
for tredje år i træk
i 2013.

Prisen hylder
personer, som
yder en ekstraor-
dinær, succesfuld
indsats for at
forbedre vilkårene
for socialt udsatte
børn i Danmark.
Prisen skal derud-
over synliggøre
’de gode eksem-
pler’ til inspiration
for andre.

Foto af Jonas Majcherek

SYV PRINCIPPER FOR RØDE KORS

Røde Kors-bevægelsens syv principper er fundamentet for den frivillige indsats gennem Røde Kors. Som frivillig i Røde Kors har man ansvar for, at opgaven udføres i overensstemmelse med bevægelsens principper, samt for at imødekomme den enkeltes behov så vidt muligt og stimulere til selvhjælp med respekt for det enkelte menneske og dets grænser. En frivillig i Røde Kors er en person, som yder en ulønnet indsats efter eget valg til gavn for sine medmennesker.

Medmenneskelighed

Røde Kors, der opstod ud fra et ønske om at bringe upartisk hjælp til sårede på slagmarken, arbejder nationalt og internationalt med at forhindre og lindre menneskelig lidelse, hvor den end måtte findes. Røde Kors' formål er at beskytte liv og helbred og at sikre respekt for mennesket, samt at fremme gensidig forståelse, venskab, samarbejde og varig fred mellem alle folkeslag.

Upartiskhed

Røde Kors yder hjælp uden hensyn til nationalitet, race, religion, overbevisning, klasse eller politiske holdninger.

Neutralitet

For til stadighed at nyde alles tillid, må Røde Kors aldrig tage parti i fjendtligheder eller uoverensstemmelser af politisk, racemæssig, religiøs eller ideologisk art.

Uafhængighed

Røde Kors er uafhængigt og må altid bevare sit selvstyre, så organisationen er i stand til at handle ud fra Røde Kors' principper.

Frivillighed

Røde Kors er en frivillig hjælpeorganisation, der i sit arbejde ikke på nogen måde er tilskyndet af økonomisk fordel.

Enhed

Der kan kun være et Røde Kors-selskab i hvert land. Selskabet er åbent for alle og kan udføre sit arbejde i hele landet.

Almengyldighed

Røde Kors er en verdensomspændende bevægelse, i hvilken de nationale Røde Kors-selskaber har samme status og ansvar samt pligt til at hjælpe hinanden.

Forældremyndighed for
uledsagede børn og unge
- en håndbog til frivillige

Udgivet af:

Røde Kors

Blegdamsvej 27
2100 København Ø
Telefon: +45 3525 9200
www.rodekors.dk

Redaktion:

Niels Svankjær Christiansen
(ansvarshavende redaktør)
Ole Jeppesen (interviews
og redaktør)
Marie Bjerrum Trillingsgaard

Tak til Sarah Packness for
tidlig research

Layout:

Jens Bureau, Supergreen.dk

Tryk:

Handy-Print A/S

Redaktionen afsluttet

04.07.2013

Produceret med støtte fra
Social-, Børne- og Integrati-
onsministeriet

Tak til samarbejdspartner-
ne i styregruppen bestå-
ende af:

Røde Kors er verdens største humanitære organisation. Gennem 150 år har vi hjulpet mennesker igennem ensomhed, krige og katastrofer. Alle verdens lande har i fællesskab givet Røde Kors særstatus og skrevet under på, at vi altid skal have lov at hjælpe uden hensyn til nationalitet, race eller politiske holdninger. I dag er vi 13 mio. frivillige i 188 lande. Vi er en del af dit lokalsamfund, uanset hvor du bor. Så når krisen rammer, er vi altid til stede. Vær med. Sammen gør vi en verden til forskel. rodekors.dk